

Exodus 2: 11-15 (en Lucas 6: 20-26)
14 februari 2010, Schoonhoven

Gemeente van Christus,

De laatste tijd is er in de media nogal aandacht besteed aan de situatie van geadopteerde kinderen. Buitenlandse kinderen die door Nederlandse ouders worden aangenomen, opgevoed. Wat doet dat met hun identiteit? Sommigen krijgen het later moeilijk: ze voelen zich eigenlijk nergens thuis. Velen gaan vroeg of laat op zoek naar hun *roots*, om erachter te komen waar ze vandaan komen, wie hun ouders waren of zijn, wie ze zelf zijn. En zoals altijd verschillen de meningen: sommigen zeggen: je moet kinderen nooit weghalen uit hun eigen cultuur. Anderen zeggen: de nadelen wegen absoluut op tegen alle voordelen: veiligheid, goede zorg, geen armoede, geen honger. Ik vroeg me op een gegeven moment in die discussie wel af: is het niet zo dat ieder mens vroeg of laat met een identiteitscrisis te maken krijgt. Dat is niet alleen voorbehouden aan geadopteerde kinderen - al zijn de breuken in hun leven natuurlijk scherper. Hebben we niet allemaal te maken met *meerdere zielen in onze borst*, staat niet ieder mens voor de taak om zijn eigen identiteit (wie ben je, waar sta je voor?) te zoeken, te ontwikkelen, te vinden? We komen allemaal uit een bepaald milieu: uit een gezin met een eigen sfeer en karakter, al dan niet stabiel, al dan niet gelovig.

Wij groeien op in een bepaalde samenleving met zekere normen en waarden, - maar we zijn ook allemaal individuen met ons heel persoonlijke ideeën en idealen.

Als christenen zijn we staatsburgers van het Koninkrijk der Nederlanden, maar we als christenen ook burgers van het Koninkrijk van God - waar die wonderlijke zaligsprekingen die we net weer hoorden gelden. Die twee identiteiten botsen vroeg of laat...

Kortom: we moeten allemaal in het reine komen met onze afkomst. Het ontwikkelen van een eigen identiteit... gaat niet vanzelf. Het gevoel soms een volslagen vreemdeling te zijn in deze wereld - wie kent dat gevoel niet?

Ook de jonge Mozes was op zoek naar zijn identiteit. Hij werd geboren in een Hebreeuws gezin, in een slavenmilieu, en gevoed door zijn eigen moeder. Daarna werd hij geadopteerd door de dochter van de Farao, opgevoed aan het Egyptische hof. Wie ben je dan? Waar hoor je bij?

In onze schriftlezing hoorden we hoe Mozes betrokken raakte bij drie conflicten. Een conflict, een crisis... jaagt vaak een ontwikkeling aan. Van een conflict kun je groeien! *Never waste a good crisis...* Drie conflicten, drie crisis hielpen Mozes steeds dichterbij zijn ware gezicht te komen.

Eerste conflict: *Toen Mozes volwassen (letterlijk: groot) geworden was, zocht hij op een dag de mensen van zijn volk op.* Het aloude verhaal van veel geadopteerde kinderen: hoe goed je het ook hebt, je afkomst blijft trekken. *Mozes zag welke zware dwangarbeid de Hebreërs verrichten, en hij zag hoe een Hebreër door een Egyptenaar werd geslagen. Hij keek om zich heen...*

Wil hij erop los gaan slaan en kijkt hij eerst even berekenend of er geen getuigen zijn? Of kijkt hij om zich heen om, zoals oude joodse uitleggers zeggen, te kijken of er werkelijk niemand is die die Hebreër kan helpen? Hoe dan ook: *Toen hij zag dat er niemand in de buurt was, sloeg hij de Egyptenaar dood; hij verborg hem onder het zand.*

Later zal van Mozes gezegd worden dat hij een zachtmoedige mens was (Numeri 12:3) - maar de Mozes die we hier bezig zien is vooral jong en onbezonnen. Toch zien we hier al iets van de latere Mozes: hij komt op voor de onderliggende partij. Hij keert zich *tegen* de Egyptische onderdrukker, en kiest voor de Hebreeuwse onderdrukte. Vervolgens begraaft Mozes niet alleen de Egyptenaar die hij gedood heeft, hij begraaft ook de Egyptenaar in zichzelf. Mozes kiest, hij slaat een nieuw hoofdstuk op, maar het oude hoofdstuk gaat niet zomaar dicht. Je kunt je oude identiteit niet zomaar als een oude jas van je af laten glijden, en een nieuwe identiteit aandoen zoals je een nieuwe jas aantrekt. Zo makkelijk gaat dat niet. Dat leert Mozes tijdens het tweede conflict waarin hij verzeild raakt.

Tweede conflict: *De dag daarop zag hij (Mozes) hoe twee Hebreeuwse mannen met elkaar op de vuist gingen.* Mozes ontdekt: ook als de Hebreërs onder elkaar zijn, is er sprake van geweld, onderdrukking, criminaliteit. (Ook als je als allochtonen of autochtonen onder elkaar bent, heb je heus nog geen pais en vree!!!) Mozes slaat er nu niet direct op los. Hij wordt al wat wijzer, hij begint nu met praten. *Waarom sla je iemand van je eigen volk? vroeg hij aan de man die begonnen was.* De vechtersbaas is niet gediend van de bemiddeling van Mozes. Hij ziet in Mozes teveel een Egyptenaar. (Zoals burgemeester Aboutaleb van Rotterdam voor veel Nederlanders te Marrokaans en voor veel Marokkanen te Nederlands is.) *Denk je dat jij beter bent dan wij, Mozes? Wie heeft jou als leider en rechter over ons aangesteld? Wou je mij soms ook doodslaan, net als die Egyptenaar?*

Mozes druipt af. Hij heeft gekozen voor zijn Hebreeuwse broeders, maar die accepteren hem niet zomaar als een van hen. Daar staat hij tussen het paleis waar hij is opgegroeid, en de sloppenwijk waar hij voor gekozen heeft. Tussen wal en schip. Nergens thuis.

Het gerucht van de doodslag van Mozes bereikt de Farao. Mozes vlucht de woestijn in. Een zwerver is hij geworden, statenloos, zonder duidelijke identiteit. Volgens Handelingen 7 zal Mozes veertig jaar in de woestijn blijven. Veertig jaar zal hij nodig hebben om zijn ware identiteit te vinden, om de persoon worden die hij ten diepste is. Dat is zowat een half leven.

Derde conflict: Op een dag arriveert Mozes ergens in de woestijn bij een bron. Een bron was in bijbelse tijden meer dan een drinkplaats, het was ook een ontmoetingspek, wat bij ons het veer is. Daar kom je niet alleen om naar het veer te kijken. Jacob ontmoette Rachel bij een bron, Jezus ontmoette de Kananese vrouw bij een bron, Mozes ontmoet bij een bron de zeven dochters van de priester van Midian. Die dochters komen daar om water te putten voor de kudde van vader. Maar daar komen ook een stel herders aan die hen verjagen. Mannen gaan volgens deze mannen voor. En opnieuw kiest Mozes voor de onderliggende partij. Dat aspect van zijn identiteit is inmiddels al aardig ontwikkeld! De Statenvertaling zegt: *... doch Mozes stond op hij verloorste haar en drenkte hare kudde.* Het zelfde woord *verlossen* zit in de naam die ons ook vanmorgen weer bij elkaar heeft gebracht: de naam Jezus: *God redt, God verlost.* En het woord *opstaan* is in dit verband ook veelzeggend, ook een Jezus-woord. Mozes, op zoek naar zijn eigen gezicht, begint messiaanse trekjes te vertonen. Niet voor niets zal later, in Het Nieuwe Testament Jezus de nieuwe Mozes worden genoemd. Jezus was tenslotte ook een zwerver, een ontheemde die van zichzelf zei dat: *... de Zoon des Mensen geen plaats heeft om zijn hoofd neer te leggen....*

Vader Rehuel/ Jethro nodigt de verlosser van zijn dochters uit om te komen eten. En hij geeft Mozes zijn dochter Zippora tot vrouw. (Misschien was het wel net 14 februari, Valentijnsdag...) En Mozes gaat de kudde van zijn schoonvader hoeden, veertig jaar lang. Na zijn opleiding tot prins, tot vorst, krijgt Mozes nu ook een opleiding tot herder. Die dubbele opleiding zal zijn identiteit verder vormen.

Maar voorlopig blijft Mozes zich een vreemdeling voelen. *Zippora bracht een zoon ter wereld, en Mozes noemde hem Gersom, want, zeide hij: ik ben een vreemdeling, en ik woon in een land dat ik niet ken.*

Ger-som = vreemdeling-daar.

Zippora zal vreemd hebben opgekeken. 'Hoe zullen wij hem noemen, Mozes?' 'Gersom, vreemdeling,' zegt Mozes beslist.

'Vreemdeling?' zegt Zippora, 'Waarom nou vreemdeling? Wij zijn hier thuis, wij hebben elkaar? Waarom Vreemdeling?'

Ja, wat heeft Mozes nog te wensen over? Hij heeft een vrouw, een kind, werk. Zo diep kan een identiteitscrisis zitten. Voor het vinden van je eigen gezicht, je echte gezicht is geduld nodig, en een lange adem.

Jaren gingen voorbij en de koning van Egypte stierf. Maar de Israëlieten gingen nog altijd onder dwangarbeid gebukt. Ze klaagden luid en hun hulpgeroep steeg op tot God. Mozes kan niet rustig leven, niet zolang hij weet dat zijn broeders en zusters geen leven hebben. Volgens de Bijbel is identiteit (wie ben ik?) nooit alleen een privékwesitie. Je identiteit heeft volgens de Bijbel ook alles te maken met je naasten, met je broeders en zusters. Ik besta niet zonder de ander. Vandaar die grote Bijbelse, ethische vraag: Hoe kan een mens zich helemaal thuis voelen op deze aarde, zolang talloze medemenselijke lijden en geen plek hebben om hun hoofd neer te leggen? Zolang er nog steeds sprake is van slavernij en onrechtvaardigheid? Zolang Jezus als het ware ieder dag opnieuw wordt gekruisigd? Zolang zijn broeders en zusters nog zuchten en schreeuwen in Egypte, blijft Mozes zich een vreemdeling voelen op deze aarde. (Onze collecte van vanmorgen voor opbouwwerk in Rwanda heeft daar alles mee te maken!)

Ik heb wel eens gelezen: vanaf zijn veertigste is een mens verantwoordelijk voor zijn eigen gezicht. Niet zozeer voor die grote neus, daar kun je niets aan doen, wel voor de uitstraling, de blik in je ogen. Na je veertigste moet je je niet meer verschuilen achter wat je ouders allemaal fout hebben gedaan, achter de tegenslagen uit je jeugd, achter de omstandigheden die zo tegen zaten. Als je veertig bent, heb je de tijd gekregen om je eigen gezicht te vinden, om je eigen identiteit te ontwikkelen. Veertig jaar: dat is lang, maar dat is niet eindeloos. Het houdt ook een keer op. Vanaf je veertigste ben je verantwoordelijk voor je eigen gezicht.

Mozes heeft na zijn vlucht uit Egypte veertig jaar in de woestijn van Midian geleefd. Hij verliet Egypte als een jongen met een stevige identiteitscrisis, een opvliegende kerel, kort lontje, gewelddadig... we kennen het verschijnsel. Er is echt niet zoveel nieuws onder de zon. Na veertig jaar woestijn, was Mozes een ervaren herder geworden, had hij zichzelf gevonden, en de Schrift zegt: hij was een zachtmoedig mens geworden. Toen riep God hem, bij een brandende braamstruik. God heeft geduldig gewacht, op het moment dat hij Mozes in dienst kon nemen...

God heeft geduld. De Eeuwige heeft de tijd. Met Mozes. Met ons. Met onze ongeduldige samenleving. Dat mogen wij weten. Geduldig wacht de Eeuwige tot wij ons gezicht hebben gevonden, en Hij ons in Zijn dienst kan nemen.

*O God, wij bouwen als ontheemden,
wij wonen maar wij blijven vreemden,
bestemd voor hoger burgerrecht.
Wil ons, o Koning der getijden,
een woning in de stad bereiden
waar Gij het fundament van legt.*

Amen.

Ds. F.W. Verbaas